

Pir Sultan Ebdal*

Abdülbaki Gölpınarlı

Uvrijeme Seldžuka u Anadoliji bila je veoma izražena religijska tolerancija. Na ovom prostoru živjeli su zajedno suniti, tj. oni koji su prihvatili kao legalne izabrane halife i izrazili im prisegu; mu'tezilije koje su raciju davale prioritet, šiiti, tj. sljedbenici Poslanikove, alejhisselam, loze i ashabi koji su drugovali s Poslanikom za njegova života i iskazivali mu povjerenje. Premda se ovi nisu međusobno prihvatili, postojali su različiti tarikati koji su ih sve prihvatili i kojima nije smetalo da djeluju živeći uz njih. Neki od tarikata bili su primarno ezoterijske prirode u smislu da su smatrali kako su religijski propisi uspostavljeni radi poretka u Univerzumu, dok neko ko je upoznat s istinskom realnošću više nije obavezan da ih izvršava. Razloge ove tolerancije treba tražiti u odnosima Seldžuka s centralnom Azijom, odnosno Bizantskim carstvom. I kao što su seldžučki prinčevi bježali u Bizant i prihvaćali kršćanstvo, isto tako bilo je i kršćana koji su postajali muslimani i dostizali visoke pozicije. Također, došlo je do uzajamnog prožimanja grčke filozofije i tesavvufa, a grčki jezik poznavali su učenjaci poput Mevlane, njegova sina Sultan--Veleda, kao i znatan broj gnostika koji su se katkada njime i služili.

Mongolski napadi izazvali su velike migracije, osobito sufija, iz centralne Azije ka Anadoliji. Na taj način idejna strujanja iz centralne Azije prodrli su u već postojeću misao Anadolije, što je dovelo do pojave novih svjetopogleda. U prvoj polovini XIII st. desila se prva sveopća pobuna Turaka i Turkmena batinija – šiija koji su se željeli domoći vlasti i seldžučka je vlast veoma teško ugušila ovu pobunu. Radilo se o

* *Iran šenaxt*, proljeće 1377., br. 8, Tehran, str. 106-129.

pobuni *babaija*, tj. sljedbenika i murida babe Ishaka, koji je bio halifa babe Ilijasa, osobe koja je došla s istoka i kojeg su sljedbenici i muridi prihvatili kao poslanika.

Nakon ove pobune ostaci *babija* okupili su se oko hadži Bektaša, koji je živio u selu Seldžuk Kara Hojuk u regionu Kiršehir. Ovo je predstavljalo jezgro bektašijskog tarikata koji će u jednom dužem vremenskom razdoblju postati predstavnik mnogih batinijskih tarikata.

U XV st. u iranskom Azerbejdžanu u Erdebilu nastanio se Alauddin Ali, halifa i sin Muse Sadruddina, sina šejha Safijuddina Ishaka. Prožimanjem dvaju tarikata, kalenderijskog i halvetijskog, nastao je novi tarikat nazvan „sufije“ i „erdebilije“. Hadži Bajram, halifa šejha Hamida, koji je neko vrijeme proveo u Bursi, gdje je živio od prodaje hljeba te je stoga nazvan „Somundži-baba“, sjedinjavanjem tarikata erdebilija i nakšibendija utemeljio je bajramijski tarikat. Nakon hadži Bajrama, jedan od njegovih halifa Ak Šemsuddin, nastavio je djelovanje bajramijskog tarikata s ehli-sunetskom tendencijom, dok je drugi hadži Bajramov halifa odbacio neka tarikatska pravila, kao „tekiju“, odijevanje posebne odjeće i zikir te uspostavio tarikat melamija-bajramija. Ovaj je potonji tarikat zapravo bio uzvratna reakcija na tesavvuf asketizma.

Također, u XV st. Bedruddin, kadija grada Simavene, pod utjecajem unutarnjih upliva, pobunio se protiv Osmanskoga carstva. On je ubijen, a njegove pristaše raspršile su se na sve strane. Neki od njih priklonili su se sufijama Erdebila. U vrijeme vladavine sultana Murata II (osmanskog vladara) u Anadoliju je došao šejh Džunejd, sin šejha Šaha Ibrahima i unuk Alauddina Alija. Počeo je promovirati svoje vjerovanje među batinijskim skupinama i vršio je propagiranje u korist Ali Šaha Safavija. Šejh Džunejd zatražio je od sultana Murata II dozvolu da se nastani u Anadoliji. Ali, pošto sultan ne udovolji njegovu traženju, rukovodeći se logikom „da dva vladara ne mogu sjediti na jednom prijestolju“, on se zaputi u Konju. Budući da ne bi prihvaćen u Konji, krenu put Halepa, a odatle za Trabzon te, konačno, ka istočnim regionima. Šejh Džunejd, nakon što se oženio sestrom Uzuna Hasana (Ak Kojunlu), ponovo je svoje djelovanje usmjerio na Erdebil. Ubijen je u napadu protiv emira Šamahija.

Nakon smrti šejha Džunejda erdebilske sufije postade muridi njegova sina šejha Hajdara. U to vrijeme u gradu Tokatu pojavi se osoba koja oko sebe okupi sljedbenike koji ga prozvaše šejhom Džunejdom. Ova je osoba uhićena, a nakon što je objelodanjena njegova laž, oslobođena

je. Sljedbenici ove osobe koja se zvala „Dželal“ i koja je navješćivala dolazak Mehdijsa, 12. šiitskog imama koji će uspostaviti pravdu na Zemlji, prozvali su se „dželalijama“. Nakon ovoga u povijesti su se dželalijama nazivali oni koji su organizirali pobune protiv osmanske vlasti, tj. oni koji su propagirali antisunizam i time bili izvrgnuti procesuiranju od strane osmanske vlasti. Nakon toga, izraz „dželalije“ odnosio se na pobunjenike općenito, i izraz „dželalija“ korespondirao je s izrazom „pobunjenik“ i „odmetnik“.

Šejh Hajdar, otac Ismaila Safavija, ubijen je u ratu s emirom Šamahijem i sufije Erdebila prikloniše se njegovu sinu Ismailu. Znatno prije početka sultanovanja šaha Ismaila uvećan je broj pripadnika ove skupine u Anadoliji. Oni su se pri međusobnim susretima umjesto „selamom“ pozdravljali riječju „šah“. Uzdržavali su se od odlazaka na hadž a hadžom su smatrali odlazak u Erdebil i posjetu šahu Safiju (mezar šejha Safijuddina) i njegovoj lozi. Svojim bi protivnicima govorili: „Mi idemo zijaretiti žive, a ne mrtve“. Osmanska vlast započela je veliku akciju progona i hapšenja ovih osoba i čak u vrijeme sultana Bajezida II znatan broj erdebilskih sufija protjeran je u Rumeliju.

Šah Ismail, koji je u Iranu uspostavio šiitsku vlast, poznat je kao onaj ko je potaknuo interes za šiitskim mezhebom. Međutim, njegov halifa u Anadoliji predstavio ga je kao „Mehdijsa“, imama i predvoditelja na stazi istine i legalizacije islamske religije. Na taj način od XV st. i kasnije grupe batinija, napose oni koji se spominju pod raznim nazivima, kao „sufije“, „safije“, „alevije“, a neke od njih su nazivali i „kizilbašama“ u Anadoliji su prihvatili safavidskog iranskog vladara za svoga legalnog vjerskog vođu, a halife koje su svako malo upućivane iz Irana učvršćivale su ovo uvjerenje. Premda ih je osmanska vlast željela potpuno iskorijeniti, to je naročito bilo izraženo u periodu vladavine Javuza (sultan Selim I), i uprkos mučenjima i progonima u Anadoliji, čak u Rumeliji ova se tendencija ka Iranu zadržala među alevijama – beктаšijama do kraja safavidske vladavine, a nakon pada safavidske dinastije ostalo je tek puko sjećanje.

Životopis Pira Sultan-Ebdala

Pir Sultan-Ebdal, kojeg alevije drže za jednog od sedam velikih pjesnika, kao što govori njegova rubajija, živio je u vrijeme Tahmasba, sina šaha Ismaila, safavidskog i unuka šejha Hajdara:

*Sa Magriba jasno zablista
Niko tajnu evlija ne zna
Unuk Hajdara, šaha velikog
Dođe imam od loze Alija*

Šah Tahmasb vladao je 1524–1576. tako da je moguće da se u tom vremenskom razdoblju desila i smrt Pir-Sultana.

Veoma je malo raspoloživih podataka o životu Pir-Sultana, ali iz njegove poezije da se naslutiti da je on obješen u Sivasu po nalogu Hizr-paše, jednoga od osmanskih vezira, nakon što je na strani safavija učestvovao u pobuni protiv osmanske vlasti.

*Pir Sultan sam i Hajdar tu je
U čovjeku mnogo kerameta je.
Na onom i svijetu ovome
Alijeve loze smatraju me.*

*Pir Sultan sam i Hajdar, baš to
Planine magla obujmila.
Eto Indžil ti, Kur'an eto
Ako znaš odabrati kreni ti.*

Kao što se vidi iz rubaija, ime mu bješe Hajdar. Potomci Pir-Sultana, tj. alevije iz Pir-Sultanove loze, i danas se mogu pronaći među alevijama. Oni smatraju da potječu od *sejjida*, tj. Poslanikove, alejhisselam, loze. To se uočava i u nekim rubaijama koje se pripisuju Pir-Sultanu. Biti *sejjidom* činilac je koji izaziva nesmiljeno poštovanje među šiitima, ali i među sunitima. Stoga su u prošlosti mnogi velikani, kako bi istakli značaj svoje pozicije i ostvarili utjecaj, svjesno ili nesvjesno iznosili tvrdnje o sejjidovskom porijeklu. Štaviše, i prije ovoga postojale su osobe koje su tvrdile da vode porijeklo od iranskih careva ili turskih hanova. Tvrdnje osoba na visokom položaju o rodoslovnoj vezanosti za neku poznatu znamenitu lozu i godinama nakon smrti te osobe bile su povodom da se i njegovi nasljednici koriste tom privilegijom gradeći na njoj svoj ugled.

Veliki broj stihova Pir-Sultana govori o njegovom buntovništvu:

*Sedamdeset tri odvažna junaka kročismo na stazu ovu
Mač opervažen draguljima za pasom nam.
Ako rob vjere i Kur'ana budem,
O snazi roba tog učenje Jasina svjedočit će.*

Stih nedvosmisleno ukazuje da je pobuna započela učešćem sedamdeset triju osoba.

*Prijatelji, dođite da k'o jedan
Napadnemo na Jezida i
Husejnovu krv osvetimo.
U Allaha se pouzdajmo!*

*Bajrak istine Mahdija Muhamedova
Razvijmo, što će biti, bit će.
Sjekirom krv nevjerničku
Prolijmo, što će biti, bit će.*

*Dedžalom posta čovjek obijesni,
Niko nit dobro, nit zlo razaznaje.
Sa sjekirom iz pećine ove
Izađimo van, što će biti, bit će.*

*Mu'mine, u saf postrojimo
Grupu po grupu u svijetu ovom,
Dvorac nevjernika srušimo,
Sravnimo, što će biti, bit će.*

Moglo bi se kazati da su stihovi spjevani početka pokreta. Čak se trećim stihom nagovještava da su se sudionici pobune neko vrijeme skrivali u pećini:

*Era hazreti Alijina počinje,
Ko Alija je treba obznaniti.
S gazijama što u talasima nadiru,
Krv Imama treba osvetiti.*

Naredni stih također ukazuje na Pir-Sultanovu nakanu i cilj:

*Govore da Pir Sultan sam i šaha imam
Na Hizr pašu uzdah ote mi se.
Nit' šaha, nit' padišaha imam,
Samo Boga Jedinoga imam,
Samo se šepuri Hizr-paša,
I tvoj točak slomit će se.
Pašaluk što u njegov uzdaš se,
Jednog dana raspast će se.*

Ovi stihovi nastali su nakon Pir-Sultanova uhićenja i odvođenja u zatvor. O Hizr-paši, osobi koja je izdala nalog za Pir-Sultanovo smaknuće, ne može se ništa pouzdano kazati. Međutim, na osnovu podatka da je Pir-Sultanov život prekinut u vrijeme šaha Tahmasba, može se kazati da je ovaj Hizr-paša osoba koja je 1552. vladala Kostendilom, 1554. bio je beglerbeg Sirije, a 1506. beglerbeg Bagdada. Preminuo je 1567. Ova je osoba bila Tahmasbov savremenik i vrlo je moguće da je pobuna u Sivasu ugušena u vrijeme dok se Hizr-paša spremao na put u Bagdad kako bi stupio na dužnost bagdadskog beglerbega. U tom slučaju, smrt Pir-Sultana desila se prije 1567, i najvjerojatnije 1560. god.

Epopeja Pir-Sultana

Pir-Sultanov život općenito dolazi u formi legende. Iz mnogobrojnih predanja može se izvući sljedeći sažetak: Pir-sultan potječe od Muhammedove, alejhisselam, loze. Porijeklo mu seže do Jemena. Rođen je u seocetu Banaz smještenom u blizini Sivasa. Hizr-paša potječe iz Sufilera, jednoga od zaseoka sela Hafak. Prije spomenutih dešavanja bio je jedan od alevija i Pir-Sultanovih murida.

Hizr-paša došao je u Banaz i ovako kazao: „Moj piru, iniciraj svoju duhovnu snagu kako bih dostigao visoki položaj.“ Pir Sultan ovako mu odgovori: „Hizru, postat ćeš vezir, ali ćeš doći i objesit ćeš me.“

Hizr odlazi u Istanbul, stupa u službu i malo-pomalo uspinje se do visokog položaja pašina vezira, te postaje namjesnik Sivasa. Prvo što je Hizr učinio po dolasku u Sivas jeste da je pozvao Pir-Sultana kako bi ga ugostio. Pir-Sultan ovako mu odgovara: „Ti si počinio blud Hizre, ne mogu sjesti za tvoju sofru. Čak ni moji psi ne bi jeli tvoju hranu.“ I

u pašinu rezidenciju šalje dva svoja psa iz sela Banaz. Hranu koja je stavljena pred njih psi nisu ni okusili. Čuvši odgovor, Hizr-paša žestoko se naljuti, uhiti Pir-Sultana i baci ga u sivasku tvrđavu Toprak kal'e. Međutim, nakon nekog vremena, budući je Pir-Sultan bio njegov šejh, poziva ga sebi, kazavši mu: „Spjevaj tri stiha u kojima neće biti šahova spomena pa da te oslobodim.“ Pir-Sultan spjeva ranije citirane stihove u kojima spomenu šaha i Hizr-paša izdade nalog o njegovu pogubljenju. Na putu ka vješalima Pir-Sultan spjevao je ranije navedeni stih: *Samo se šepuri Hizr-paša...* Naredno jutro, nakon Pir-Sultanova pogubljenja, jedan od okupljenih u kahvedžinici kazao je: „Hizr-paša naredio je da objese Pir-Sultana.“ Na to jedan koji ovo ču kaza: „To je nemoguće. Ja ga jutros vidjeh u Siflebelu na putu za Koč Hisar.

Na to jedan drugi čovjek kaza: „Nemoguće. Jer ja ga vidjeh na putu za Maltije, u klancu Karušler. Neko opet kaza: „Griješite, ja sam ga sreo u klancu Šahne, na putu za Beni Han. Neko je opet tvrdio da ga je vidio u tjesnacu Tavera. Na koncu se svi skupa uputiše ka vješalima. Tamo ih dočeka čudnovat prizor. Na vješalima je visio Pir-Sultanov ogrtač, a od njega ni traga ni glasa!“

Nakon što je obješen, Pir-Sultan silazi sa vješala i daje se u bijeg. Čuvari ispred vješala kreću u potjeru ne bi li ga uhvatili. Pir-Sultan prelazi preko mosta Kazl Irmak i naređuje mostu: „O mostu, dođi!“ Most pada u rijeku, a potjera ostaje s druge strane rijeke.

Pir-Sultan odlazi pravo u Horasan. Tamo bude primljen kod cara, čime stječe veliki ugled. Odatle odlazi u Erdebil, gdje zanoći i dušu predade Stvoritelju. Tamo je i ukopan.

U nastavku ćemo navesti *mersiju* koja se pripisuje Pir-Sultanovoj kćerki, kao i stihove Ali Babe, Pir-Sultanova tarikatskog sabesjednika:

*Sinoć u snoviđenju brda zaplesашe
Snovi mi plaćni tragajuć' za Pir-Sultanom.
Danju mi u mislima, noću u snovima
Snovi mi plaćni tragajuć' za Pir-Sultanom.*

*Visok bješe, malen posta stas oca mi,
Regija njegova Jejlak, kasaba Banaz.
S proljeća i ljeti voda zamučena,
Vode plaćne tragajuć' za Pir-Sultanom.*

*Ja kći sam Pir-Sultanova iz Banaza.
S proljeća i jeseni krvave suze lijem.
Oca mi objesiše u krvavom Sivasu,
Vješala plačna tragajuć' za Pir-Sultanom.*

*Vješala obgrlih rukama,
Nevjernici ruke okrvaviše.
Ovca dođe, a janjad plaču joj,
I ovnovi plačni tragajuć' za Pir-Sultanom.*

*Pir-Sultane, ebdalu moj, velikanu duhovni,
Uvijek hranismo se sa sofre Moći.
Hakku predade se ona duša slatka,
Prijatelji plačni tragajuć' za Pir-Sultanom.*

*Pazi se, dragi moj, Rum dragulj je.
Kiši, a uvojci ti trepere na vjetru.
Seljenje tamo-amo to evlije rade,
I ti seljakaj se da svi o tebi govore.*

*Od svog druga odvojen si, u tome razlika je.
Dođi na brdo Jildiz, sema čini.
Tamo Pir-Sultan od duhova božanskih je,
On će te izbaviti iz zapjenušanih bujica.
Ne tuđuj, moju dušu svojom kućom smatraj,
Al' opet srce hoće ti u tuđinu ići,
Ovaj put Alija tvoj vodič je,
Niko sam putevima ne hodi.*

*Ako dođeš, a ipak u tuđinu odeš,
Ako moje ružno vidiš, po dobru me spomeni.
Bol moja velika je, hal mi, Piru, reci,
Ima l' među robovima ikoga k'o Alije.*

Naredne stihove spjevao je Pir-Sultan, nakon što je saznao o pogubljenju:

*Ej bulbule cvrkutavi, nije zelen vrt moj.
Prijatelju, od tvog bola izgaram.*

*Ulja nemam i fitilj presahnuo,
Prijatelju, od tvog bola izgaram.*

*Bujica što u more uroni postah,
Cvijet nerascvali postah,
Pepeo vatre ugasle postah,
Prijatelju, od tuge zbog aška ti izgaram.*

*Želiš li vijesti o meni čuti,
Mehlem na rane mi stavi sa šehidima.
Četrdeset godina lutah planinom s jelenima,
Prijatelju, od tuge zbog aška ti izgaram.*

*Pir-Sultan Ebdal sam, pun postah i ispraznih se.
Jelo, piće – ništa potrebno mi nije.
Za ašk Hakkov svezah se,
Prijatelju, od tvog bola izgaram.*

Pir-Sultan imao je tri sina i jednu kćer. Sin, Sejjid Ali, ukopan je u borovoj šumi iznad sela Banaz, Pir Muhammed u selu Doudak, a treći sin u Dersimu. Pir Muhammed pisao je poeziju. Evo jednoga od njegovih stihova:

*Od vatre aška utroba mi iskidana.
Sam nisam, prisegu dao sam.
Sin sam Ebdala Pir-Sultana,
Ime mi Pir Muhammed, Alija pir mi je.*

Pir-Sultan kao pjesnik

Turska divanska književnost nastala je po uzoru na iransku klasičnu književnost. U ovom književnom ogranku koji je potpuno klišeiziran s aspekta tehnike i stilskih figura brišu se karakteristike samog pjesnika i vremena u kojem je živio. U takvom divanu ne mogu se pronaći bilo kakve naznake o vremenu u kojem je živio pjesnik, odnosno nemamo saznanja o karakteristikama tog vremena, dešavanjima, o pjesnikovu duhovnom stanju i njegovu autentičnom identitetu.

Uza sve ovo, izmiješanost perzijskih i arapskih leksema, kao i činjenica da je turski jezik iz dana u dan poprimao jednostavniju

formu, dovela je do toga da je ova književnost, tj. divanska književnost, svakodnevno postajala „nečitljivijom“ i „nerazumljivijom“, te da je tako bila namijenjena samo određenim krugovima. Nasuprot ovome, pučka književnost od svoga osnivanja, odnosno od vremena kada nailazimo na prvi takav tekst kao narodno naslijeđe, sačuvana je sve do danas. I pučka književnost također je klišeizirana. To je činjenica. Ali i ti klišeji potječu iz naroda. Uprkos tome, neki su narodni pjesnici potpali pod utjecaj divanskih pjesnika, koristeći se u svojoj poeziji klišeima divanske književnosti. Pjesnici, kao Karača Oglan i Dadal Oglu, nisu, koliko god je to bilo moguće, potpali pod utjecaj ove poezije, već su bili promotori pučkih emocija i gledišta.

Osobe koje govore Zar pučka poezija ima ikakav sadržaj, zaboravljajući da pučka poezija opisuje događanja poput: zemljotresa, suše, epidemije zaraznih bolesti, požare, malariju, pobune, istinske ljubavi, ljepotice, domovinu, svijet, ljude i njihov život.

Pučka je poezija ta koja je spjevala epopeju o zetu Ibrahim-paše; ili podržavala ratove za nezavisnost i koja je iznjedrila savremenu pučku književnost.

Glavno vrelo pučke poezije bio je Junus Emre, turski pjesnik iz XIII st., zapravo veliki pjesnik svih epoha. Pučka poezija, kolektivna poezija i poezija zuhda inspirirana je ovim zapjenušanim bistrim vrelom. U Emreovoj poeziji prisutni su temelji laičke poezije, poezije zuhda, pa čak i naznake beктаšijske i alevijske poezije. To je i razlog da njegova poezija sadrži metriku divanske ali i pučke poezije. Međutim, on je više pažnje pridavao pučkim poetskim elementima, više se koristio autentičnim narodnim jezikom i slogovnim metrom pučke poezije i svojim vizionarskim i humanističkim pogledom „ovladao je budućnošću“.

Nakon Junusa Emrea, u XIV i XV st., književnost izvanjskog zuhda bila je s jedne strane, a sa druge je to književnost čiji je temeljni element tesavvuf u smislu da nikada nije izišla van konteksta suštinskog sufijskog pravca, dovodeći do pojave pučke sufijske književnosti. Ovaj književni pravac koji je započeo s Hadži Bajramom i Ešref Ogluom u XV. st., zahvaljujući Kajiki Sez Ebdalu, iskazivao je u potpunosti odvojene karakteristike, a nakon njega je Hataji (Šah Ismail I Safavidski) slobodnim i realističnim pristupom prema svome vremenu pučku sufijsku književnost uobličio u zaseban sistem.

Time je iz pučke književnosti izrasla alevijsko-bektašijska književnost s posebnim i odvojenim karakteristikama. Alevijsko-bektašijska

književnost sa svojim pravilima, specifičnom terminologijom, sarkastičnim stilom, svojom gnozom predstavlja posve novu književnost. Tako se, primjera radi, smjesta može prepoznati neka beктаšijska poezija sa svojim specifičnostima, dok se recimo strana poezija, koja se pripisuje alevijsko-beктаšijskoj, smjesta odbacuje.

Vrelo alevijsko-beктаšijske književnosti bili su Junus Emre i njezin utemeljitelj Kajiki Sez Ebdal. Hataji je pjesnik koji je ovoj književnosti podario određena mjerila i u tom kontekstu predstavio najinovativnije didaktičko djelo. Temeljem kazanoga, može se utvrditi da je najveći pjesnik ovog književnog pravca, bez ikakve sumnje, zasigurno Pir-Sultan Ebdal. Njegovo poetsko umijeće ne zahvaća samo alevijsko-beктаšijsku književnost, već je on jedan od velikih pjesnika turske književnosti uopće.

Pir-Sultan u nekim svojim stihovima u potpunosti iskazuje svoju ideologiju i svoje vjerovanje, dok se neki stihovi doimaju areligijskim da čitatelj ostaje u čudu. U vrijeme kada počinje njegovo interesiranje za poeziju može se uočiti da Pir-Sultan nije neki vanredni mislilac, ali uporedo s duhovnim sazrijevanjem od „nedozrelog dječarca“ postaje karika u lancu znamenitih. Pir-Sultan veoma je dobro poznao Junusa Emrea, Hataija i ostale prethodnike u pučkoj književnosti i njegovo je prisustvo veoma zamjetljivo kada je o ovoj književnosti riječ.

Čist, tečan i jasan jezik, strane riječi i sintagme koje su bile u opticaju, sve je to prožimalo jezik običnog puka. U poeziji Pir-Sultana nema nikakvih vijesti o davnim šejhovima i njihovim vrlinama, o tesavufskim raspravama i dubokim tesavufsko-metafizičkim terminima. Pir-Sultan istinski je ašik i ovaj ašk nedvosmisleno se uočava u svim njegovim pjesmama. Čak i u poeziji s edukativnim karakteristikama zamjetljiv je ovaj duboko humani ašk:

*Lud sam, napoji me, Prijatelju rukom.
Bujica sam, dlanova krvavih.*

Naredni stihovi u izvjesnoj su mjeri ovovremeni i kao da ih je spjevao savremeni pjesnik:

*Sve od mene ozelenjet će ako vrt postanem,
Ako jezik bajkovit mi postane.
O zemljo crna, ako uzvišeniji od tebe postanem,
Iz ovog seoceta do šaha vinut ću se.*

*Idem za poslom svojim,
Kiša aška na me izljeva se.
Otrov u hranu ubrizgan mi,
Bujica moja u Omanu ode pod zemlju.*

Rečeni stihovi na neki način nagovještavaju koliko boli je pretrpio Pir-Sultan. Naredni stihovi govore o Pir-Sultanovoj odvojenosti od Voljenog i viđenju vlastite smrti:

*Pir-Sultan Ebdal sam, četrdeset ih je
Ovu stazu i njene okuke prevalilo je.
Kažu da Bog ne uzima što dao je,
Šta da radim: što dade mi, od mene uzeo je.*

*Ti vjete zore rane, ne dolaziš više,
Ako i dođeš, meni ne javljaš se.
Onaj ko pred tobom ustukne, murad tvoj nije,
Ko ti krila dade iz jezerceta svoga, ti što šibaš me.*

*Pir-Sultan Ebdal kaže: Ljepota ti krasna.
Tragah i ne nađoh nikoga da vijest napiše.
Sada tvoje ime u Džennetu pišu,
Nemoj zbog mene na putu zastati, ti što šibaš me.*

Kada Pir-Sultan opisuje doživljaje iz svoga života, u potpunosti do izražaja dolazi njegovo poetsko umijeće. Nekada je njegov recipijent njegova tambura, nekada tužni cvijetak, nekada se sjeća lista, nekada govori o nestanku svijeta, nekada o oblaku i magli, a katkada kaže:

*Velikani, ašik sam Lijepoga Lica.
Zbog tog moje me pleme kamenuje.
Danju u mašti mi je, noću u snovima mi,
Vjetar me k'o pijesak rastače.*

*List zeleni na drvetu,
Pod nogama mi crna zemlja.
Ćefini potrgani iz mračnog podruma
Prekrit će mi glavu dana jednoga.*

*Pir-Sultan sam, u grudima mi
Nije daleko, u snovima mi
Sova na mezaru mome,
Dana će jednog bolnom se pjesmom oglasiti.*

U svojoj poeziji Pir-Sultan iskazuje ljubav prema životu, čak i kada govori o smrti, iz riječi mu isijava ova ljubav. On plače zajedno s ovcom kojoj je vuk odnio janje:

*Ovco, zar nemaš janjeta svoga?
Zašto nisi pazila njega?
Ne sakri ga od vuka proždrljivoga?
Dođi, ne plači za janjetom svojim.*

*Tragovi vučiji iz stepe spuštaju se,
U vučijim raljama malo janje ugledah.
Ako gospodara voliš, ne plači.
Dođi, ne plači za janjetom svojim.*

U proljeće o drveću pjeva:

*Cvijet se rastvori i polahko mladicu iznjedri,
A neki još uvijek sklopljenih latica su;
Neki beharaju, a neki plod daju,
Drveće progovara, ptice im u krošnjama.*

Na koncu treba zašutjeti. Treba iz poezije Pir-Sultanove njegove riječi osluhnuti.

S perzijskog prevela Mubina Moker